
УДК 614.841.332

*В.О. Собина, к.т.н., доцент, нач. каф., НУЦЗУ,
Д.Л. Соколов, к.т.н., доцент, НУЦЗУ*

ЩОДО ПИТАННЯ РОЗРОБКИ РЯТУВАЛЬНОГО ЗАСОБУ ДЛЯ ПОРЯТКУ ЛЮДЕЙ НА ВОДОЙМАХ У ЗИМОВИЙ ПЕРІОД

(представлено д.т.н. Куценком Л.М.)

Розглядається задача огляду існуючих засобів порятунку людей з тонкого льоду, вдосконалення будови, технічних параметрів, та оснащення нового засобу рятування людей з тонкого льоду - розкладних рятувальних саней.

Ключові слова: рятувальні роботи на тонкому льоді, розкладні рятувальні сани, складні драбини, рятувальні мотузки.

Постановка проблеми. Для рятування людей з тонкого льоду, смішок льоду з водою - (шуги), використовуються різні засоби рятування людей. Це можуть бути ручні, механічні, надувні, вірьовочні, механізовані та інші пристрої та засоби [1].

Проблема складається в тому, що автомобілі першої допомоги, які є в оперативно-рятувальних підрозділах ДСНС комплектують згідно норм табельної належності [2], драбинами палицями, драбинами штурмілками, трьохколінними драбинами, та надувними човнами. Ці засоби порятунку неможливо використовувати в деяких конкретних випадках.

Необхідно розглянути можливість оснащення рятувальних підрозділів засобом порятунку на тонкому льоді, який був би легкий, мобільний та надійний.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як свідчать статистичні данні, вже існують засоби порятунку людей з тонкого льоду, які при доставці до місця проведення рятувальних робіт при застосуванні показали себе з кращого боку, але недостатньо надійні для тих чи інших конкретних умов.

Так наприклад, надувний рятувальний засіб «соломинка» [3], що виконаний у вигляді подовженої труби з гнучкого матеріалу, яка має здуту конфігурацію, в якій вона утворює рулон, та надуту конфігурацію у вигляді подовженої прямолінійної жорсткої труби для рятувальних цілей, причому рятувальний засіб включає засіб для надування і здування подовженої труби (пожежний рукав довжиною 20 метрів під стисненим повітрям), має обмежену довжину при застосуванні.

Універсальний рятувальний пристрій «Товрятвод» [4], що містить стрижень, що виконаний із матеріалу з позитивною плавучістю, шнур, автоматично розмотуваний при кидку в бік врятованого, який відрізняється від кінця «Александрова» тим, що стрижень виконаний з наскрізним коаксіальним циліндричним отвором, через який прокладений шнур, додатково містить чохол зовнішній у формі циліндричного мішка, також має свої недоліки - при застосуванні на тонкому льоді та гострих кригах, завдяки заплутування елементів конструкції.

Пристрій порятунку з крижаного полину [5], складається з двох надувних оболонки, з'єднаних між собою гнучким днищем, і елементів

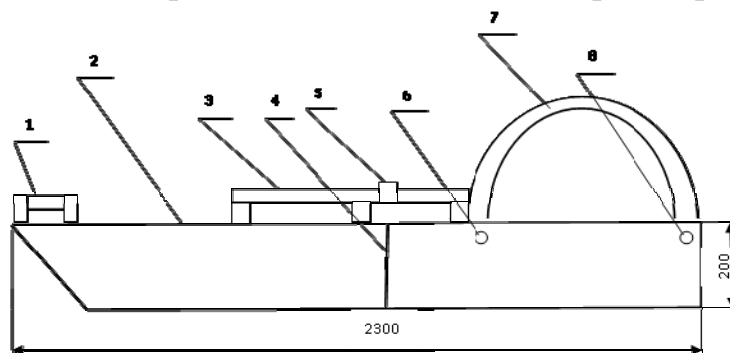
для захоплення. Гнучке днище пристрою виконано у вигляді суцільного полотнища, містить закріплені на ньому ребра жорсткості і елементи, що підвищують плавучість, розташовані на його кінцевій частині. В області віддаленої від порятуємого в кінцевій частині гнучкого днища розташоване джерело стисненого газу. Джерело стиснутого газу при мінусових температурах може не спрацювати.

Універсальний рятувальний засіб, [6], який містить надувні борти та надувну платформу, відрізняється тим, що борти виконані у вигляді двох надувних балонів, розділених на дві незалежні секції кожний, у частині приєднання до платформи балони мають циліндричну форму, а виступаючі елементи у носовій та кормовій частинах мають форму конусів, причому у носовій частині загнуті вгору під кутом 12-16°, у кормовій частині - вниз під кутом 2-16°, з внутрішньої сторони яких розміщені переносні ручки, платформа виконана окремою секцією як система надувних трубчастих конструкцій з рамною окантовкою. Цей універсальний засіб також схильний до впливу низьких і високих температур при експлуатації і зберіганні, а також схильний до порізів при переміщенні по гострим крайках льоду.

Рятувальна дошка [7], призначена для порятунку людини з води, в тому числі і з тонкого льоду. Дошка забезпечує утримання на поверхні мінімум 300 кг навантаження, та виготовлена з легкого, стійкого до механічного впливу пластика. Цей матеріал так само стійкий до зносу і призначений для використання в зимовий період. Дошка обладнана поручнями з нержавіючого металу, поручні розташовуються як спереду, так і ззаду. Посередині дошки розташовується ремінь безпеки, так само на дошці є місце для кріплення рятувальної мотузки. Геометричні розміри рятувальної дошки складають по довжині 3400 мм, ширині 620 мм. Вага її складає 33 кг. Укладаються такі рятувальні дошки на дах, чи в кузов автомобіля. Але ці засоби рятування важкі та великогабаритні.

Постановка завдання та його вирішення. Основним завданням роботи стало визначення основних елементів конструкцій, геометричних розмірів розкладних рятувальних саней та надання рекомендацій по їх застосуванню.

Рятувальні сани (рис. 1) призначені для швидкого рятування людей з тонкого льоду, смішок льоду з водою – (шуги), та для зручного транспортування у відсіку автомобіля першої допомоги, або іншого транспортного засобу.

Рис. 1. Розкладні рятувальні сани: 1 – поручень для перенесення і утримання, 2 – корпус рятувальних саней, 3 – поручень для страхування, 4 – місце роз'єднання та фіксації саней, 5, 6, 8 – фіксуючі пристрої, 7 – поручень для транспортування на льоді

Для розрахунків основних характеристик корпусу рятувальних саней є його головні розміри і теоретичні креслення, що дає уявлення про обведення корпусу [8].

Головними розмірними є їх довжина, ширина, висота борту і осадка. Точне знання цих величин необхідно для вирішення різних експлуатаційних задач – плавання, переміщенні по льоду, транспортуванні саней і т. і.

Теоретичне креслення представляє зображення на плоскому аркуші паперу складної криволінійної зовнішньої поверхні корпусу у вигляді трьох проекцій на три взаємно перпендикулярні площини. Діаметральна площина (ДП) – вертикальна поздовжня площина симетрії, що розділяє корпус на праву і ліву половини.

Найважливішою характеристикою саней (надалі плавзасобу) є його водотоннажність, тобто обсяг води, що витісняється корпусом при його зануренні по кильватерну лінію. Об'ємна водотоннажність разом з головними розмірними плавзасобу дозволяє судити про його величину, місткість і потенційні плавучі якості.

Об'ємна водотоннажність V , яка вимірюється в кубічних метрах, використовується в якості характеристики для обчислення коефіцієнтів повноти. Вона відрізняється від величини вагової водотоннажності D , що характеризує навантаження плавзасобу і вимірюється в тоннах, на величину щільності води

$$D = \gamma \cdot V, \quad (1)$$

де V – щільність води (для прісної води $\gamma = 1,00 \text{ Т/М}^3$).

При проектуванні різних плавзасобів часто користуються безрозмірними коефіцієнтами повноти, до числа яких відносяться:

– коефіцієнт повноти водотоннажності або загальної повноти δ , що зв'язує лінійні розміри корпусу з його зануреним обсягом. Цей коефіцієнт визначається як відношення об'ємної водотоннажності по кильватерну лінію до обсягу паралелепіпеда, що мають сторони рівні, L, B , і T (рис. 2).

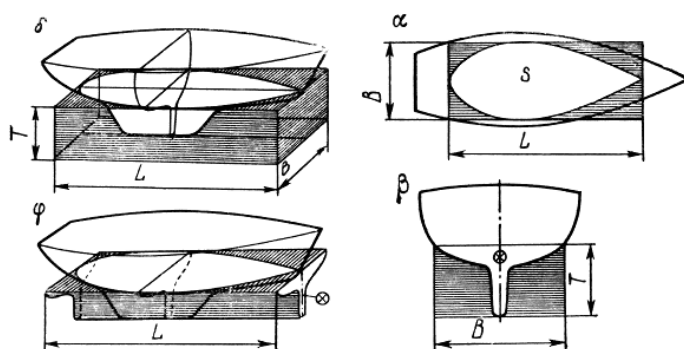

Рис. 2. Визначення коефіцієнтів повноти

$$\delta = \frac{V}{L \cdot B \cdot T}. \quad (2)$$

Чим менше коефіцієнт δ , тим гостріше обводи має плавзасіб і, з іншого боку, тим менше корисний об'єм корпусу нижче ватерлінії.

Плавучість – це здатність судна триматися на плаву, маючи задану осадку при певному навантаженні.

Нескладно визначити масу вантажу, при якому осадку човни збільшиться на 1 см. Вона буде дорівнює добутку площі ватерлінії, помноженої на 1 см (0,01 м) і щільність води γ

$$\Delta = \gamma \cdot \alpha \cdot L \cdot B, \quad (3)$$

де α – коефіцієнт повноти площі ватерлінії; L і B – довжина і ширина плавзасобу по ватерлінії, м. Для приблизних розрахунків коефіцієнт α можна приймати рівним 0,62-0,70 для гребних круглоскулих плавзасобів з традиційними обводами.

Знаючи мінімально допустиму висоту надводного борту $F_{\min}$, можна обчислити граничну вантажопідйомність даного плавзасоба, помноживши отримане значення Δ на різницю між фактичним надводним бортом при осаді судна порожнього, але з урахуванням ваги рятувальних засобів (рятувальне коло, мотузка, весла, тощо), та $F_{\min}$. Розділивши вантажопідйомність на 75 кг (вага одного рятувальника, з вагою врятованої людини – 100 кг), отримуємо граничну пасажиромісткість.

Подібні розрахунки будуть мати силу лише в тому випадку, якщо не порушуються два основних експлуатаційних якості плавзасобу – його остійність і непотоплюваність.

Порядок застосування: Рятувальні сани в транспортному положенні представляють собою компактний складений контейнер для зручного транспортування у відсіку автомобіля першої допомоги, або іншого транспортного засобу. Для розкриття рятувальних саней необхідно одну частину саней повернути на з'єднувальних петлях на кут 180° , при цьому сани розкриються. Фіксуються сани між собою спеціальними накидними гайками, для зручності транспортування по льоду сани оснащені спеціальними поручнями, які також фіксуються. Для непотоплюваності саней в каркас вмонтовані герметичні пластмасові ємності, каркас виготовлений з профільного металу товщиною 0,4 мм для уникнення можливості пробоїн від гострих кромek льоду.

Висновки. На основі тестових іспитів були отримані данні про оптимальний розмір розкладних рятувальних саней, а також виявлені тактичні можливості рятувальних підрозділів при їх застосуванні на тонкому льоді. Ці данні дозволяють зробити висновок, що необхідно в комплектацію аварійно-рятувальних автомобілів ввести розкладні рятувальні сани, що дозволить значно покращити тактичні можливості оперативно-рятувальних підрозділів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сенчихін Ю.М. Організація аварійно-рятувальних робіт на воді: практичний посібник / Ю. Сенчихін, С. Кулаков. – Х.: АЦЗУ., 2005. – 64 с.
2. Норми табельної належності, витрат і термінів експлуатації пожежно-рятувального, технологічного і гаражного обладнання, інструменту, індивідуального озброєння та спорядження, ремонтно-експлуатаційних матеріалів підрозділів ДСНС України: за станом на 29 тр. 2013 р. / Наказ ДСНС України № 358.
3. Пат. 5496 Україна, МПК В63С 9/00. Надувний рятувальний засіб «соломинка» / Кучерук В.О.; заявник і потентнообладатель Кучерук В.О.; заявл. 21.06. 2004; опубл. 15.03.2005, Бюл. № 3 2005.
4. Пат. 76490 Україна, МПК В63С 9/08. Універсальний рятувальний пристрій “товрятвод” / Конотопець О.М.; заявник і потентнообладатель Всеукраїнська громадська організація товариства рятування на воді України; заявл. 24.05.12; опубл. 10.01.13, Бюл. № 1 2012.
5. Пат. 38718 Российская Федерация, МПК В63С 9/32. Устройство спасения людей из ледяной полыни / Собоцкий Ю.С.; заявители и потентнообладатели Собоцкий Ю.С., Игнатенко В.А.; заявл. 02.02.04; опубл. 10.07.04.
6. Пат. 95817 Україна, МПК В63С 9/00, В63С 9/32. Універсальний рятувальний засіб / Кропивницький В.С.; заявник і потентнообладатель Український науково-дослідний інститут цивільного захисту; заявл. 03.07.14; опубл. 12.01.15, Бюл. № 1.
7. ЧПТУП «КОМТЕХМАЖ» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://by.bizorg.su>.
8. Новак Г.М. Справочник по катерам, лодкам и моторам 2-е изд., перераб. и доп. / Новак Г.М. – Л.: Судостроение, 1982. – 352 с.

Отримано редколегією 10.03.2017

В.А. Собина, Д.Л. Соколов

К вопросу разработки спасательного средства для спасения людей на водоемах в зимний период

Рассматривается задача обзора существующих средств спасения людей из тонкого льда, совершенствования строения, технических параметров и оснащение нового средства спасения людей из тонкого льда - раскладных спасательных саней.

Ключевые слова: спасательные работы на тонком льду, спасательные сани, сложные лестницы, спасательные веревки.

V.A. Sobina, D.L. Sokolov

To the question of developing a rescue device for saving people on water in winter

The task given the existing means of saving people from thin ice, improving the structure, the geometric parameters and equipping of a new vehicle rescue people from the small folding lodu- rescue sled.

Keywords: rescue on thin ice rescue sled folding, folding ladders, rescue rope.